

Dôvodová správa

Úrad Košického samosprávneho kraja v spolupráci s Agentúrou na podporu regionálneho rozvoja Košice n. o., Katedrou aplikovanej etiky a Katedrou politológie Filozofickej fakulty Univerzity Pavla Jozefa Šafárika a Teologickou fakultou Katolíckej univerzity v Ružomberku **pripravujú medzinárodnú konferenciu na tému „Posilňovanie ľudských práv v oblasti zamestnanosti na Slovensku“.**

Téma konferencie vychádza z predpokladov, že spoločnosť v 21. storočí čelí novým výzvam, ktoré sú nové z pohľadu veľkého počtu ľudí, ktorých sa dotýkajú (nezamestnanosť, chudoba, migrácia, stúpajúca trestná činnosť atď.). Spoločnou príčinou týchto javov je prehlbujúca sa globalizácia vo všetkých oblastiach spoločenského i hospodárskeho života.

V súčasnosti sme teda konfrontovaní s procesmi a trendmi, ktoré prekračujú hranice národných štátov: migrácia, sociálne napätie (spôsobené prehlbujúcou sa sociálnou nerovnosťou podmienenou: regionálnymi rozdielmi, nezamestnanosťou mladých ľudí, rodovou nespravodlivosťou, segregáciou a depriváciou na základe etnických, rasových, náboženských, rodových a iných rozdielov), ekologické problémy, moderné formy kriminality (terorizmus, kriminalita v oblasti IT), a mnohé ďalšie.

Riešenie týchto výziev musíme hľadať výlučne v demokratickom kontexte, teda v súlade s princípmi demokracie. Preto potrebujeme **rozvíjať, kultivovať a podporovať kultúru dialógu** v jeho najrôznejších formách ako jeden z účinných nástrojov na identifikáciu, zmierňovanie a tvorbu rozumných riešení sociálneho napätia a konfliktov nevyhnutne prítomných v každej otvorenej spoločnosti. Jedným z nástrojov pre takýto kultivovaný dialóg je aj medzinárodná konferencia.

Za týmto účelom sme získali grant Ministerstva zahraničných vecí Slovenskej republiky, ktoré zverejnilo výzvu na uchádzanie sa o dotáciu na rok 2016 v oblasti medzinárodných vzťahov a zahraničnej politiky Slovenskej republiky pri príležitosti predsedníctva Slovenskej republiky v Rade Európskej Únie. Nakoľko Košický samosprávny kraj nebol oprávnený uchádzať sa o dotáciu v rámci výzvy, Agentúra na podporu regionálneho rozvoja Košice n. o. podala žiadosť o dotáciu na prípravu a realizáciu medzinárodnej konferencie pod názvom „Posilňovanie ľudských práv v oblasti zamestnanosti na Slovensku“. Zorganizovanie konferencie v Košiciach umožní informovať medzinárodnú aj domácu odbornú verejnosť o politicko-filozofických a etických východiskách riešenia nezamestnanosti. Táto téma má v súčasnej spoločnosti nadnárodný dosah a neboli zatiaľ, podľa našich vedomostí, zverejnené praktické riešenia tohto problému. V tom by mohla byť uvedená medzinárodná konferencia inovatívna.

Téma konferencie

Prehlbujúca sa globalizácia vo všetkých oblastiach spoločenského života so sebou prináša nové spoločenské výzvy na ktoré nie vždy poznáme efektívne riešenia (nerovnosť v prerozdeľovaní bohatstva, chudoba, nezamestnanosť, narastajúce sociálne napätie v spoločnosti, migrácia, stúpajúca trestná činnosť a pod.). Tieto nové spoločenské výzvy sú špecifické tým, že existovali aj v období pred globalizáciou a preto sa pri ich súčasnom riešení spravidla uplatňujú zaužívané postupy a riešenia z minulého obdobia. Tieto staré riešenia však nemôžu fungovať pri riešení nových spoločenských výziev z dôvodu masovo narastajúceho počtu ľudí postihnutých negatívnymi dôsledkami globalizácie. Ak k tomu prirátame prehlbujúcu sa napätosť verejných rozpočtov, potom je jasné, že sa musíme pokúsiť hľadať nové, netradičné riešenia uvedených spoločenských problémov.

V dôsledku globalizácie sme teda v súčasnosti konfrontovaní s **procesmi a trendmi, ktoré prekračujú hranice národných štátov**: migrácia, sociálne napätie (spôsobené prehlbujúcou sa sociálnou nerovnosťou podmienenou: regionálnymi rozdielmi, nezamestnanosťou mladých ľudí, rodovou nespravodlivosťou, segregáciou a depriváciou na základe etnických, rasových, náboženských, rodových a iných rozdielov), ekologické problémy, moderné formy kriminality (terorizmus, kriminalita v oblasti IT), a mnohé ďalšie.

Európska komisia sa pokúša riešiť časť týchto problémov Programom pre zamestnanosť a sociálnu inováciu (EaSI), ktorý ako európsky finančný nástroj má slúžiť na podporu kvalitných a udržateľných pracovných miest a ktorý má zaručovať primeranú a prijateľnú sociálnu ochranu, bojovať proti sociálnemu vylúčeniu a chudobe a pomáhať zlepšovať pracovné podmienky. To však podľa nášho názoru rieši len dôsledky, nie skutočné príčiny spoločenských problémov súčasnosti. Prečo?

Dnes žijeme v predstave, že ľudské vzťahy, teda samotná ľudskosť, idú na úkor pracovného nasadenia, že ľudia (pracovná sila) by boli oveľa výkonnejší, keby nestrácali čas neproduktívnymi záležitosťami. Táto snaha maximalizovať efektívnosť za akúkoľvek cenu, toto posilňovanie ekonomického na úkor ľudského, redukuje človeka z celej šírky jeho človečenstva na čisto a výhradne výrobnú a konzumnú jednotku. Predstava, že to ľudské v nás je brzdou v práci, je stále s nami. Moderná ekonómia hlavného prúdu to často využíva a všetko ľudské sa snaží zanedbávať, stavať mimo model, mimo diskusiu (viď. Tomáš Sedláček, Ekonómia dobra a zla). A práve v tom vidíme skutočnú príčinu problémov súčasnej spoločnosti.

Preto si je potrebné uvedomiť, že súčasné problémy, ktoré so sebou prináša globalizácia, si vo zvýšenej miere vyžadujú potrebu ľudskej spolupatričnosti, dorozumenia, partnerstva a solidarity. V tejto súvislosti sa stáva aktuálnou potreba hľadania nového normatívneho rámca, novej politickej vízie, ktorá by umožňovala, aby tvorcovia politiky zahrnuli do svojich programov a vízií starostlivosť, ako súčasť systému hodnôt. Tento systém by potom zahrňoval nielen rovnosť a spravodlivosť, ale aj také hodnoty, ktoré sú úzko previazané s pojmom starostlivosti, ako je pozornosť, zodpovednosť a spolupútenie. Začlenenie týchto hodnôt by mohlo viesť k odlišnému druhu politického konania, ako je preferované v súčasnej modernej spoločnosti, založenej na princípoch individualizmu.

Etika starostlivosti totiž vrhá kritický pohľad na koncept nezávislého občana, odkláňa sa od jeho chápania (dôležité je pritom upozorniť, že súčasné chápanie človeka ako autonómneho a nezávislého individua je typické nielen pre mnohé vplyvné filozofické a etické teórie, ale z takéhoto chápania vychádzajú aj mnohé súčasné politické programy a dokumenty). Etika starostlivosti nás upozorňuje na to, že musíme rozvíjať také sebaepochopenie, v ktorom sa nebudeme pokladať za nezávislé individua, ale za bytosti poskytujúce starostlivosť a prijímajúce starostlivosť.

Starostlivosť v demokratickej, sociálnej a politickej praxi musí byť preto hodnotou, cnosťou, kompetenciou a spoločne musia byť pre túto prax rovnako konštitutívne ako spravodlivosť. Ide teda o starostlivú spravodlivosť a spravodlivú starostlivosť, resp. bez spravodlivosti nie je možná starostlivosť, a zároveň bez starostlivosti sa spravodlivosť rovnako stáva neuskutočniteľnou (jedno si vyžaduje druhé, sú v dialektickom vzťahu). Cestu k aplikácii etiky starostlivosti vidíme v budovaní a posilňovaní regionálnej identity. Regionálnu identitu pritom chápeme ako permanentne sa vyvíjajúci sociálny proces zameraný na aplikáciu hodnôt v spoločenskom živote. Chceme sa zamerať na podporu takej kvality života, ktorá sa dá žiť teraz a tu, v danom regióne a práve táto možnosť, nádej a dôvera, môže zásadným spôsobom vytvárať a posilňovať regionálnu identitu.

Na pripravovanej konferencii by sme tak radi predstavili ako nevyhnutnosť nového pohľadu na súčasné spoločenské problémy, tak aj filozofiu etiky starostlivosti a akútnu potrebu aplikácie vybraných hodnôt z oblasti sociálnych práv (právo na prácu, právo na spravodlivú mzdu a zákaz nútenej práce).

Cieľom konferencie je teda poukázať na nevyhnutnosť návratu k pôvodným hodnotám v oblasti zamestnanosti, kde práca bola radostnou sebarealizáciou a nie povinnou jazdou pre blaho zopár vyvolených. Toto tvrdenie chceme prezentovať v I. bloku konferencie na úrovni ekonómie, kde sme požiadali o vystúpenie svetovo uznávaného ekonóma z Českej republiky Tomáša Sedláčka (zatiaľ sme v rokovaní, jeho účasť ešte nebola definitívne potvrdená).

V II. bloku konferencie sa chceme venovať nevyhnutnej potrebe zmeny súčasného modelu spoločnosti cestou etiky starostlivosti, ktorá by vo verejných politikách mala rozšíriť doteraz uplatňovanú etiku spravodlivosti. V tomto bloku vystúpi Adriana Jesenková z Katedry aplikovanej etiky Filozofickej fakulty UPJŠ v Košiciach a talianska expertka pre Fondazione Giacomo Brodolini, Angela Genova z Univerzity di Urbino (zatiaľ bola oslovená, jej účasť ešte nebola definitívne potvrdená).

V III. bloku sa pokúsime poukázať na rozdiely medzi deklaráciou a praktickým uplatnením troch vybraných sociálnych práv v oblasti zamestnanosti, práva na prácu, práva na spravodlivú mzdu a zákazu nútenej práce, vo vzťahu k ustanoveniam Európskej sociálnej charty a Sociálnej náuky cirkvi. K európskej sociálnej charte vystúpi Pavol Gojdič z Katedry politológie Filozofickej fakulty UPJŠ v Košiciach a zahraničný expert v danej oblasti (pravdepodobne z Českej republiky, zatiaľ v rokovaní). K sociálnej náuke cirkvi vystúpi Martin Uhál z Teologickej fakulty Katolíckej univerzity v Ružomberku a zahraničný expert z Poľska (v rokovaní).

V IV. bloku pod svojím mottom „Nikdy sa nespoliehajte na štát, iba na seba!“, vystúpi svetovo uznávaný ekonóm z Českej republiky (a USA) Milan Zelený (účasť prisľúbená, zatiaľ definitívne nepotvrdená), ktorý v duchu filozofie Tomáša Baťu predstaví možný rozvoj regiónu prepojením aktívnej spolupráce regionálnych podnikov, regionálnej samosprávy a univerzít, s cieľom dosiahnutia samostatnosti a nezávislosti. Tu je potrebné uviesť, že posledné Svetové ekonomické fórum v Davose upozornilo na skutočnosť, že aktuálne prebieha technologická revolúcia 4.0, kde 80 % súčasných pracovných pozícií bude v krátkej budúcnosti (20 – 30 rokov) postupne nahradených strojmi (počítačmi, automatmi). Tým sa ocitáme v nebezpečenstve, pretože prvýkrát v známej histórii ľudstva sme vytvorili veľký počet ľudí, ktorí nie sú potrební. Ako si títo „nepotrební“ ľudia majú uplatniť svoje sociálne práva v oblasti zamestnanosti? Na túto kľúčovú otázku sa pokúsime hľadať odpovede v IV. bloku konferencie.

Z konferencie bude vydaná zahraničná monografia v anglickom jazyku, s predslovom predsedu Košického samosprávneho kraja. Termín konania konferencie je predbežne stanovený na 10.11.2016. Vzhľadom na obmedzený počet miest na konferencii (okolo 80) je vhodné prejavíť záujem o účasť na konferencii z radov poslancov Zastupiteľstva Košického samosprávneho kraja prípadne členov komisií zastupiteľstva do konca augusta 2016 na Agentúre pre podporu regionálneho rozvoja Košice n. o.

Košice, 21.7.2016